

## **Bijlage 2 – Reisverslag minister Schouten aan Bonaire**

Op 26 en 27 mei heb ik een werkbezoek aan Bonaire gebracht. De hoofdreden van mijn bezoek was mijn deelname aan de werkconferentie 'Samen tegen armoede' die het openbaar lichaam Bonaire (OLB) in samenwerking met het ministerie van SZW heeft georganiseerd. Naast de conferentie stond mijn bezoek onder meer in het teken van kennismaken met het nieuwe bestuurscollege en het jaarlijkse overleg met de Centraal Dialoog Bonaire. Met deze brief breng ik een kort verslag uit van mijn bezoek.

### **Samen tegen armoede**

Op vrijdag 26 mei heb ik op uitnodiging van het openbaar lichaam Bonaire de werkconferentie 'Samen tegen armoede' bijgewoond. Zoals ik aan de aanwezigen op de conferentie ook al aangaf, beschouw ik de reden van mijn komst als enigszins wrang. Liever had ik niet gehad een conferentie over armoede te moeten bijwonen. De uitdagingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn echter groot en de opgaven om armoede aan te pakken complex. Tijdens de conferentie was iedereen het met elkaar eens: de focus moet van armoedebestrijding naar werken aan welzijn en welvaart. Er werd dan ook niet alleen gesproken over stappen die gezet moeten worden om de inkomens te verhogen en kosten van levensonderhoud te verlagen, maar bijvoorbeeld ook over de zelfontwikkeling van kwetsbare doelgroepen en kansengelijkheid.

Op de werkconferentie presenteerde het openbaar lichaam het welvaartsprogramma dat zij de afgelopen tijd samen met allerlei stakeholders heeft ontwikkeld om armoede te voorkomen, bestrijden en verzachten. Het programma bestaat uit vier pijlers: bestaanszekerheid, gelijke kansen, participatie en zelfredzaamheid, en samenwerken als één overheid. Diverse sprekers op de conferentie hebben aspecten van één of meerdere van deze pijlers uitgelicht. Zo is er gesproken over eenvoudig maatwerk voor iedereen, samenwerken aan een goede start voor kinderen en de samenhang met het armoedebeleid in de Koninkrijkslanden. Ongeacht het onderwerp van gesprek, was de rode draad dat een gezamenlijke aanpak wenselijk en noodzakelijk is. Dat onderschrijf ik volledig en daar wil ik me ook aan verbinden. Een adequate aanpak kan ik immers niet in mijn eentje realiseren, maar vergt een gezamenlijke inzet vanuit de openbare lichamen (lokaal armoedebeleid), het Rijk (onder meer op terrein van betaalbare kosten van levensonderhoud) werkgevers en tal van andere (maatschappelijke) partners die allen vanuit hun eigen hoedanigheid een steentje bijdragen.

Ook tijdens mijn kennismaking met het nieuwe bestuurscollege van Bonaire is het belang van betere samenwerking, in het bijzonder tussen SZW, RCN-unit SZW en openbaar lichaam, extra onderstreept. Het bestuurscollege heeft urgentie uitgesproken om zo spoedig mogelijk uitwerking te geven aan het advies van de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland en is de wens geuit om een concreet tijdspad te schetsen. Ik heb het bestuurscollege toegezegd, om binnen twee maanden na het uitbrengen van het advies van de commissie een planning te delen en duidelijkheid te geven over vervolgstappen. Ook de hoge kosten van levensonderhoud waren onderdeel van gesprek, alsmede de rol die het openbaar lichaam daar in speelt, onder meer door in te zetten op openbaar vervoer en duurzame landbouw. Daarnaast hebben we gesproken over de uitbreiding van het stelsel van sociale zekerheid in CN en welke prioriteiten het bestuurscollege hier ziet. Een ander onderwerp van gesprek was de voortgang van de energietoelage voor huishoudens met een laag inkomen, waarvan de uitvoering, net zoals in Europees Nederland bij gemeenten, bij het openbaar lichaam is belegd. Aandachtspunt is dat op Bonaire, overigens net zoals op Sint Eustatius en Saba, nog niet de volledig voorziene doelgroep bereikt is. We hebben van gedachten gewisseld over hoe we dit instrument nog gericht kunnen inzetten. Uiteraard ben ik bereid daarin te helpen.

Tijdens mijn bezoek heb ik ook een bezoek gebracht aan Bonaire Mobile Carwash, waar aan twaalf veelal jonge mannen met gedragsproblematiek of justitieel verleden een re-integratietraject wordt geboden. Het project wordt ondersteund met middelen vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van SZW. Ook heb ik een bezoek gebracht aan de voedselbank ADRA waar, als gevolg van de gestegen kosten van levensonderhoud, steeds meer huishoudens aankloppen voor ondersteuning. Over de uitdagingen om rond te komen heb ik ook gesproken met inwoners van Bonaire. Zo heb ik een openhartig gesprek gehad met een mevrouw die vanwege een niet volledig opgebouwde AOV-uitkering, een aanvulling op haar uitkering ontvangt via de onderstand. Ook heb ik een bezoek gebracht aan een ouderenopvang in Rincon.

## **Centraal dialoog**

Vorig jaar heb ik met de Centraal Dialoog Bonaire een gezamenlijke verklaring getekend, waarin we hebben afgesproken om jaarlijks een voortgangsoverleg te voeren over het Akkoord van Kralendijk. Tijdens mijn bezoek aan Bonaire hebben we daar opvolging aan gegeven. In het gesprek waarin werkgevers-, werknemersorganisaties, het openbaar lichaam en Kamer van Koophandel waren vertegenwoordigd, hebben we stilgestaan bij de uitvoering van het Akkoord van Kralendijk. De Centraal Dialoog heeft daarnaast de Routekaart 'naar een aanvaardbaar inkomen in een gezonde economie' nader toegelicht en benadrukt dat de Routekaart beschouwd dient te worden als nadere uitwerking van het Akkoord en niet als nieuw vertrekpunt.

Ik heb in het gesprek aangegeven dat ik, vooruitlopend op de uitkomsten van het advies van de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland, alvast nadenk over een verdere verhoging van het minimumloon- en uitkeringen per 1 januari 2024. Met de Centraal Dialoog heb ik van gedachten gewisseld over een eventuele verhoging op Bonaire. De 18 voorstellen uit de Routekaart zal ik daarbij betrekken. Uit het gesprek kwam overigens naar voren dat niet altijd de juiste gegevens voorhanden zijn, wat het soms lastig maakt om een goed advies ten aanzien van het minimumloon uit te brengen. Middels het onderzoeksbudget dat ik eerder dit jaar aan de Centraal Dialoog heb verstrekt, beziet de Centraal Dialoog of hier betere inzichten in te verkrijgen zijn.

Ik hecht belang aan de eilandelijke visies bij besluitvorming over de verhoging van het minimumloon in 2024. Ik zal daarom binnen afzienbare tijd een formele, schriftelijke uitvraag indienen om een advies hierover uit te brengen. Ik zal eenzelfde verzoek doen aan de Centraal Dialogue Statia en het openbaar lichaam Saba (Saba kent geen sociaal dialoog).

## **Slotverklaring**

Samen met gedeputeerde Craane heb ik de werkconferentie afgesloten door het ondertekenen van een slotverklaring, waarin we commitment hebben afgesproken om met de relevante departementen, waaronder de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) actief en als één overheid samen te werken in het versterken en verder uitwerken van de opgaven van het welvaartsprogramma Bonaire. Ter ondersteuning van het lokale armoedebeleid in Caribisch Nederland heb ik voor dit jaar € 1 miljoen beschikbaar gesteld. Als onderdeel daarvan heb ik € 550.000 ter beschikking gesteld ter ondersteuning van het welvaartsprogramma van het OLB. Daarnaast heb ik € 100.000 beschikbaar gesteld aan het OLB om te experimenteren met een maatwerkbudget, om maatwerk te kunnen leveren in het sociaal domein en de behoeften nog beter in beeld te krijgen. De gezamenlijke inzet is om gelijke kansen te creëren en iedereen te laten meedoen in de maatschappij.

Ook met de openbare lichamen van Sint Eustatius en Saba is een goede samenwerking tussen het Rijk en het openbaar lichaam onderdeel van gesprek. Vanuit de bovengenoemde € 1 miljoen, heb ik voor Sint Eustatius en Saba respectievelijk € 250.000 en € 200.000 ter beschikking gesteld voor het lokale armoedebeleid. Over de specifieke inzet van de middelen treed ik nog met de bestuurscolleges van Saba en Sint Eustatius in gesprek.

Naast de verstevigde samenwerking, heb ik op Bonaire ook bekend gemaakt voor geheel Caribisch Nederland extra maatregelen te treffen. Zo wordt de onderstand voor alleenstaanden en de AWW per 1 oktober 2023 verhoogd en stel ik een tweede tijdvak open voor de tijdelijke regeling Dubbele Kinderbijslag Intensieve Zorg, vooruitlopend op de invoering van de structurele regeling. De energietoelage voor huishoudens met een laag inkomen wordt verlengd voor 2023.

## **Tot slot**

Ik ben verheugd om te zien dat zoveel vertegenwoordigers vanuit het maatschappelijk middenveld, bestuurders, professionals in de uitvoering en collega's bij het openbaar lichaam Bonaire en bij het Rijk de handen naar elkaar hebben uitgestoken om te komen tot een betere samenwerking op het terrein van armoedebestrijding en brede welvaart voor iedereen. Ik kijk er naar uit om samen met het openbaar lichaam en met al die bevlogen, betrokken professionals de woorden in de slotverklaring uit te werken naar concrete vervolgacties.